

Хохлова І.М., студент
Кіровоградського відділення ННІЗН
Національної академії внутрішніх справ

МІСЦЕ ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОВС

Останніми роками в межах протидії злочинності вченими-кримінологами дедалі більше уваги приділяється віктимологічному аспекту запобіжної діяльності. Разом із тим, віктимологічна профілактика, як один із напрямів запобігання злочинності ще не посіла в нашому суспільстві належного місця.

Проблемі віктимологічної профілактики злочинності серед працівників ОВС України майже не приділяється уваги, а отже, цілий напрямок запобігання злочинності в ОВС залишається поза увагою суб'єктів профілактики, що робить окреслене питання надзвичайно актуальним.

Під віктимологічною профілактикою розуміють такий вид діяльності, що впливає на злочинність через знання про жертву. Жертва - це особа, яка постраждала від злочину, і тому оцінювати її поведінку (з етичної точки зору) потрібно дуже обережно. За інших умов це може виглядати як перенесення вини за вчинене на потерпілого, що неприпустимо, особливо коли мова йде про злочини, вчинені правоохоронцями. Саме тому для віктимологічної профілактики особливе значення має вимога здійснення профілактичних заходів на підставі глибокої поваги до особистості, із дотриманням норм етики.

Віктимологічна профілактика як один із напрямків кримінологічної профілактики передбачає специфічну діяльність соціальних інститутів, спрямовану на виявлення, усунення або нейтралізацію факторів, обставин, ситуацій, що формують віктимну поведінку та обумовлюють учинення злочинів, виявлення груп ризику й конкретних осіб із підвищеним рівнем віктимності та вплив на них з метою активізації їх захисних властивостей, а також розроблення спеціальних засобів захисту від злочинних посягань.

Основними завданнями віктимологічної профілактики називають: утримати від учинення злочину певну категорію осіб, яких провокує на вчинення злочину поведінка потенційних жертв, через що такі злочинці в силу провокації стають своєрідними «жартами своїх жертв»; зберегти для суспільства (застосувавши заходи виправлення) тих осіб, які у протилежному випадку могли б стати злочинцями-жертвами; здійснювати профілактичний вплив із використанням аргументації віктимологічного характеру, доводячи її до об'єктів профілактики через різні канали - перш за все через ЗМІ.

Основним шляхом віктимологічного напрямку профілактики злочинності в ОВС на сьогодні є інформаційне забезпечення. Позитивний запобіжний ефект у віктимологічному аспекті може мати широка роз'яснювальна робота з використанням газет, радіо, телебачення, мережі Інтернет, у яких доцільно висвітлювати рекомендації про елементарні правила поведінки в тих чи інших життєвих ситуаціях, іншу віктимологічну інформацію, що сприятиме підвищенню пильності людей та обізнаності громадян щодо того, як вони мають діяти в разі порушення їх прав. Виступаючи з лекціями і бесідами, працівники правоохоронних органів повинні звертати увагу на обставини віктимного характеру, рекомендувати бути пильнішим, додержуватися правил безпеки, критичніше ставитися до своїх вчинків.

Індивідуальна віктимологічна профілактика полягає у виявленні осіб з підвищеною віктимністю і проведенні з ними

профілактично-виховних заходів, спрямованих на зниження ризику стати жертвою злочинних посягань. Прийоми і методи індивідуальної віктимологічної профілактики достатньо відомі. Проте зазначимо, що вони, як правило, зводяться лише до захисно-виховної роботи з громадянами, які стали потерпілими. Робота з виявлення осіб із підвищеною віктимністю практично не ведеться. Така однобічність у віктимологічній профілактиці зумовлена головним чином відсутністю спеціальних методик виявлення осіб з підвищеною віктимністю і суб'єктів, які здійснюють цей вид профілактики. Індивідуальна віктимологічна профілактика має бути спрямована не лише на потенційні жертви, а й на їх мікросередовище. Система заходів даної профілактики характеризується не простим впливом активного суб'єкта на пасивний об'єкт, а специфічною формою взаємозв'язку, коли одна сторона намагається перетворити поведінку іншої в позитивному для неї напрямі.

Заходи індивідуального впливу можна поділити на два види: переконання і допомоги. Заходи переконання мають як захисний, так і виховний характер. Такими є бесіди, роз'яснення того, як не стати жертвою злочину, забезпечити цілісність свого майна тощо. Умовою, що сприяє вчиненню багатьох злочинів, є алкогольне сп'яніння жертви, тому віктимологічна профілактика значною мірою спрямована на попередження пияцтва. Крім того, треба активно пропагувати й інші засоби профілактики - встановлення охоронної сигналізації, використання технічних засобів особистої безпеки тощо.

До заходів допомоги належить насамперед організація спеціальних консультаційних пунктів, центрів соціально-психологічного впливу на громадян, основним завданням яких є інформування населення про способи захисту від злочинів. У центрах психологічної допомоги слід організовувати групові й індивідуальні консультації з потенційними жертвами злочинів, у ході яких надавати їм соціально-психологічну допомогу, прогнозувати їх індивідуальну поведінку, виявляти і намагатися разом з ними нейтралізувати віктимологічно значимі якості особи

Важливим елементом віктимологічної профілактики є правова освіта населення. Знання законів, що регулюють цивільні, трудові, сімейні, господарські, кримінально-правові та інші відносини, дають можливість багатьом уникнути долі постраждалих від злочинів.

Отже, віктимологічна профілактика передбачає досить широкі можливості запобігання злочинності серед працівників ОВС: розроблення рекомендацій, проведення широкої інформаційної кампанії, стимулювання громадян до оскарження протиправних дій з боку працівників ОВС, а також повідомлення про можливі порушення закону, які також мають враховуватись під час розроблення загальної системи профілактики злочинності в ОВС. Зазначений напрямок є дуже перспективним, а його недооцінювання позбавляє суб'єктів профілактики низки можливостей ефективно впливати на злочинність в ОВС.